

УДК 378.147.091.214:378.6:61(477.84-25)

DOI <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2025.2.15491>

М. М. Корда

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0676-336X>

А. Г. Шульгай

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2145-5851>

А. І. Машталір

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4508-3650>

В. Б. Радчук

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-9019-6008>

А. В. Черноמידз

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5479-8298>

*Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
Міністерства охорони здоров'я України*

ВІДКРИТА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКОГО ОБГОВОРЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ЗМІН І ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

M. M. Korda, A. H. Shulhai, A. I. Mashtalir, V. B. Radchuk, A. V. Chornomydz

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine

OPEN EDUCATION: THE RELEVANCE OF PUBLIC DISCUSSION OF EDUCATIONAL PROGRAMS IN THE CONTEXT OF MODERN CHANGES AND CHALLENGES BASED ON THE EXAMPLE OF IVAN HORBACHEVSKY TERNOPIL NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY OF THE MINISTRY OF HEALTH OF UKRAINE

Анотація. У статті висвітлено методичні підходи до організації громадського обговорення освітніх програм у ТНМУ. Представлено структуровану модель залучення стейкхолдерів до процесу формування, перегляду та вдосконалення освітніх програм відповідно до чинного нормативного забезпечення університету, зокрема Положення про освітні програми, їх моніторинг, перегляд і процедуру оновлення в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, вимог національних стандартів вищої освіти та міжнародних рекомендацій. У межах дослідження схарактеризовано основні етапи проведення громадського обговорення, які містять підготовку проєктів освітніх програм, інформування стейкхолдерів, збір і систематизацію пропозицій, а також їх аналіз і врахування у фіналізації змісту програм.

Особливу увагу приділено опису механізмів взаємодії із зацікавленими сторонами: здобувачами освіти, науково-педагогічними працівниками, роботодавцями, випускниками, представниками професійних асоціацій. Висвітлено переваги запровадження відкритого діалогу в академічному середовищі як засобу підвищення якості медичної освіти, її відповідності сучасним вимогам системи охорони здоров'я та потребам ринку праці. Узагальнено практичні результати впровадження системної процедури обговорення освітніх програм у ТНМУ, що забезпечує зростання реле-

вантності змісту програм, оновлення навчальних компонентів, розширення переліку компетентностей і підвищення ефективності освітнього процесу.

Матеріали статті можуть бути використані як методичне підґрунтя для закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців медичного та фармацевтичного профілю.

Ключові слова: освітня програма; громадське обговорення; забезпечення якості; стейкхолдери; медична освіта; ТНМУ.

Abstract. The article presents methodological approaches to organizing public discussion of educational programs at TNMU. A structured model for engaging stakeholders in the processes of development, revision, and improvement of educational programs is proposed, in accordance with the university's current regulatory framework — in particular, the Regulations on Educational Programs, Their Monitoring, Review, and Updating Procedures at I. Horbachevsky Ternopil National Medical University, the requirements of national higher education standards, and relevant international recommendations. The study outlines the main stages of public consultation, including the preparation of draft educational programs, stakeholder outreach, collection and systematization of feedback, and its subsequent analysis and incorporation into the finalized program content.

Particular attention is given to mechanisms for effective stakeholder engagement, including students, academic staff, employers, alumni, and representatives of professional associations. The advantages of implementing open academic dialogue are highlighted as a means of enhancing the quality of medical education, ensuring its alignment with the evolving needs of the healthcare system and labor market demands. The article summarizes the practical outcomes of institutionalizing the public discussion procedure at TNMU, which has led to increased relevance of program content, updated curricular components, expanded competency frameworks, and improved overall effectiveness of the educational process.

The presented experience may serve as a methodological foundation for other higher education institutions involved in the training of medical and pharmaceutical professionals.

Key words: educational program; public discussion; ensuring the quality of education; stakeholders; medical education; TNMU.

Вступ. В умовах стрімкого розвитку медичної науки, технологій та змінення потреб суспільства якість підготовки майбутніх медичних працівників набуває першочергового значення. Освітні програми медичних університетів повинні бути не лише актуальними та науково обґрунтованими, а й відповідати очікуванням усіх зацікавлених сторін – роботодавців, здобувачів освіти, випускників та суспільства загалом.

Повномасштабна війна, яка триває в Україні, створила безпрецедентні виклики для всіх інституцій, зокрема для реалізації демократичних процесів. Водночас у цих надзвичайних умовах особливої значущості набуває громадське обговорення – одна з небагатьох форм участі зацікавлених сторін в ухваленні рішень, яка продовжує функціонувати, попри різні обмеження. Саме механізм громадського обговорення дає змогу забезпечити відкритість, прозорість і підзвітність рішень у таких чутливих сферах, як освіта, охорона здоров'я чи соціальна політика. Завдяки обговоренням громадськість має змогу висловити свою позицію, виявити потенційні ризики, запропонувати конструктивні зміни й тим самим безпосередньо впливати на зміст і якість рішень. Громадське обговорення освітньо-професійних програм – це не лише формальна процедура, а важливий інструмент їх адаптації до реальних потреб зацікавлених сторін, що динамічно змінюються в умовах реального часу [3].

Інтернаціоналізація вищої освіти через міжнародну мобільність, залучення іноземних викладачів та участь у міжнародних проєктах, що є актуальними сьогодні, сприяє опануванню сучасних освітніх практик. Важливим є також використання досвіду вітчизняних ЗВО через підвищення кваліфікації, спільні науково-

практичні заходи та внутрішню мобільність. Здобуті знання та компетентності є основою для оновлення освітніх компонентів і підвищення якості викладання, що сприяє створенню конкурентного освітнього середовища та міжнародній мобільності здобувачів [1].

У Тернопільському національному медичному університеті (ТНМУ) імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України, усвідомлюючи важливість постійного підвищення якості освітнього процесу, активно впроваджують механізми залучення громадськості до формування та удосконалення освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців відповідних спеціальностей. Ефективна процедура громадського обговорення є не просто формальною вимогою, а дієвим інструментом для отримання важливого зворотного зв'язку, виявлення потенційних недоліків та визначення напрямів подальшого розвитку освітніх програм [6].

Метою статті є докладне представлення процедури громадського обговорення освітніх програм, яка успішно реалізується в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України.

У статті розкрито ключові етапи, методи та інструменти, які використовують, а також підкреслено важливість активної участі стейкхолдерів для забезпечення надання медичної освіти високої якості.

Автори підготували статтю на основі глибокого аналізу внутрішньої нормативної бази ТНМУ імені І. Я. Горбачевського, зокрема детального вивчення Положення про освітні програми, їх моніторинг, перегляд та процедуру оновлення. Основу методології дослідження становлять

якісні методи, включно із системним аналізом документів, порівняльним аналізом різних етапів процедури, узагальненням найкращих практик та систематизацією отриманої інформації.

Теоретична частина. Реалізація освітніх програм у ТНМУ імені І. Я. Горбачевського регулюється Положенням про організацію освітнього процесу в закладі вищої освіти [7]. Воно унормовує освітній процес та дає змогу якісно організувати його. Фундаментальними документами, що забезпечують підготовку фахівців відповідних галузей, є освітні програми [6]. Важливим етапом забезпечення їх якості в Університеті є громадське обговорення, що містить систематичний моніторинг, спрямований на комплексну оцінку ефективності та відповідності встановленим критеріям і перегляд освітніх програм, що передбачає їх цілеспрямоване оновлення та модернізацію всіх компонентів для постійного підвищення якості й актуальності.

Моніторинг освітніх програм здійснюється з метою об'єктивного визначення досяжності заявлених цілей та обґрунтованості розподілу кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС), ступеня досягнення запланованих результатів навчання, обґрунтованості навчального навантаження на здобувачів освіти, а також оцінки конкурентоздатності майбутнього фахівця на сучасному ринку праці.

Процедура моніторингу в ТНМУ імені І. Я. Горбачевського реалізується на двох рівнях: факультетському та загальноуніверситетському, що забезпечує всебічний аналіз освітніх програм з різних перспектив [6].

На факультетському рівні активну участь у моніторингу беруть члени комісії із забезпечення якості вищої освіти факультету (ННІ), члени групи забезпечення відповідної освітньої програми спеціальності та представники випускової кафедри. До процесу моніторингу залучають представників інших зацікавлених сторін, включно зі здобувачами освіти, органами студентського самоврядування, науково-педагогічними працівниками випускових та профільних кафедр, випускниками, роботодавцями, професіоналами-практиками тощо.

Організація та безпосереднє проведення моніторингу освітньої програми покладається на гаранта відповідної освітньої програми, який координує збір та аналіз необхідної інформації [4]. Моніторинг може здійснюватися із застосуванням анкетування серед здобувачів освіти, викладачів і роботодавців, проведення цільових опитувань, глибинних інтерв'ю зі стейкхолдерами, соціологічні дослідження для виявлення актуальних тенденцій на ринку праці, використовуючи елементи нейромаркетингу, моніторинг фактично досягнутих результатів навчання здо-

бувачами освіти, а також комплексне оцінювання відповідності освітньої програми затвердженим освітнім та професійним стандартам вищої освіти (за наявності).

Розглядаючи питання залучення стейкхолдерів до процесу вдосконалення освітніх програм у медичних закладах вищої освіти, важливо звернутися до теоретичних засад цієї взаємодії, розкритих у наукових працях з педагогіки та менеджменту освіти. У контексті медичної освіти до категорії стейкхолдерів належать не лише здобувачі, викладачі та адміністрація університету, а й майбутні роботодавці – представники лікарень, медичних центрів, фармацевтичних компаній, а також випускники, фахівці галузі, пацієнтські організації та представники органів охорони здоров'я.

Стаття підкреслює важливість урахування інтересів різних груп стейкхолдерів через різноманітні форми співпраці, як-от круглі столи, опитування, залучення до розробки та оновлення освітніх програм, рецензування навчальних матеріалів і проведення спільних заходів. Застосування цих форм у медичній освіті дасть змогу отримати цінний зворотний зв'язок щодо актуальності навчальних планів, відповідності компетентностей випускників потребам практичної охорони здоров'я та впровадження сучасних медичних технологій у навчальний процес.

І. В. Андрощук, І. П. Андрощук виокремлюють три підходи до співпраці зі стейкхолдерами: фокусування на окремих групах, врахування інтересів ключових стейкхолдерів та залучення якомога ширшого кола зацікавлених сторін. Для медичних ЗВО найбільш ефективним видається комбінація другого та третього підходів, що дає змогу збалансувати інтереси основних роботодавців й інших важливих стейкхолдерів, забезпечуючи всебічне врахування їхніх потреб та очікувань. Важливим аспектом є наголошення на необхідності нормативного врегулювання процесу залучення стейкхолдерів на рівні закладу вищої освіти. Розробка та затвердження внутрішніх положень про співпрацю зі стейкхолдерами в медичному університеті сприятиме систематизації цього процесу, визначенню чітких механізмів взаємодії та підвищенню його ефективності для постійного вдосконалення якості медичної освіти [2].

Так, наприклад, у ТНМУ імені І. Я. Горбачевського анкетування є одним із ключових методів збирання зворотного зв'язку в межах громадського обговорення освітніх програм. Його проводять серед здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, роботодавців, а також випускників університету. Анкетування дає змогу оперативно виявляти сильні сторони програм, визначати актуальні потреби стейкхолдерів та вносити обґрунтовані зміни до структури чи змісту освітніх компонентів.

Анкети містять як закриті, так і відкриті запитання, що дає змогу поєднувати кількісні та якісні методи аналізу. Результати анкетування узагальнюються і розглядаються на профільних кафедрах та гарантами програм під час щорічного перегляду й оновлення освітніх програм.

Отримані результати моніторингу є підґрунтям для всебічного аналізу якості освітньої програми та її окремих компонентів, оцінки їхньої актуальності в контексті розвитку медичної науки та практики, аналізу організації освітнього процесу, оцінки кваліфікації та педагогічної майстерності викладацького складу університету, визначення ступеня відповідності програми потребам здобувачів освіти, а також налагодження ефективного зворотного зв'язку з усіма зацікавленими сторонами [5].

На основі узагальнених даних моніторингу формуються конкретні рекомендації щодо можливих удосконалень освітньої програми. Ці рекомендації передають гарантам освітніх програм для подальшого розгляду та ухвалення рішень щодо необхідності їх перегляду й оновлення. Важливо зазначити, що результати моніторингу систематично зберігаються у відділі внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у ТНМУ імені І. Я. Горбачевського, що забезпечує інституційну пам'ять та можливість відстежувати динаміку якості освітніх програм. Окрім того, результати моніторингу обов'язково обговорюються на засіданнях вченої ради факультету, ради із забезпечення якості вищої освіти ТНМУ імені І. Я. Горбачевського та, за необхідності, виносяться на розгляд вченої ради закладу вищої освіти для ухвалення стратегічних рішень [6].

Завершальним етапом процесу моніторингу є підготовка гарантом освітньої програми офіційного звіту про необхідність внесення змін до програми. Цей звіт містить ґрунтовні висновки щодо поточного рівня якості освітньої програми та чітко сформульовані пропозиції щодо її подальшого вдосконалення на основі отриманих даних моніторингу.

Процес перегляду освітніх програм у ТНМУ імені І. Я. Горбачевського є безперервним, динамічним, здійснюється щорічно у формі цілеспрямованого оновлення або модернізації з метою постійного підвищення якості освітнього процесу. Оновлення може охоплювати всі складники освітньої програми, включно з навчальним планом, формулюванням мети та програмних компетентностей, очікуваними результатами навчання, змістом робочих програм навчальних дисциплін та програмами практичної підготовки.

Підґрунтям для ініціювання процесу оновлення освітньої програми можуть слугувати різноманітні фактори, включно зі змінами в чинних нормативних документах національного та галузе-

вого рівнів, висновками, отриманими в результаті проведеного моніторингу, ініціативами керівництва Університету та факультетів, пропозиціями відділу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, комісії із забезпечення якості, групи забезпечення освітньої програми, випускової кафедри, науково-педагогічних працівників, безпосередньо здобувачів освіти, представників роботодавців, зовнішніх експертів, виявленням ознак недостатньої якості освітньої програми, а також змінами в ресурсному забезпеченні освітнього процесу. Так, наприклад, вагомий вплив на процес оновлення та модернізації ОП має процедура акредитації освітніх програм, що нині проводиться Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. За результатами роботи експертних груп, засідань ГЕР та за підсумками акредитаційної експертизи загалом, висловлені пропозиції щодо покращення якості реалізації освітніх програм є підґрунтям для подальшої їх модернізації. Важливу роль з позиції фахової експертизи відіграє процес рецензування ОП фахівцями з відповідної галузі, що дає змогу схарактеризувати освітні програми з погляду якості підготовки фахівців.

Забезпечення своєчасного та якісного перегляду й оновлення освітньої програми є безпосереднім обов'язком гаранта відповідної освітньої програми. Усі запропоновані зміни до освітніх програм та/або навчального плану проходять обов'язкове обговорення на засіданні вченої ради факультету, після чого виносяться для широкого громадського обговорення шляхом їх публікації на офіційній вебсторінці університету, що забезпечує прозорість процесу та можливість надати відгуки всіма зацікавленими сторонами. Наступним етапом є обговорення запропонованих змін на засіданні ради із забезпечення якості освіти в ТНМУ імені І. Я. Горбачевського, що надає свою експертну оцінку та рекомендації.

Остаточне затвердження оновлених освітніх програм здійснює вчена рада університету на підставі відповідних протоколів засідання вченої ради факультету та позитивного рішення ради із забезпечення якості вищої освіти ТНМУ імені І. Я. Горбачевського, що гарантує високий рівень якості та відповідність оновлених освітніх програм встановленим стандартам.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Громадське обговорення освітніх програм є невід'ємним складником ефективної системи забезпечення якості вищої медичної освіти в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України. Запроваджено комплексну процедуру, що містить різноманітні методи та інструменти залучення стейкхолдерів, дає змогу отримати цінний зворотний зв'язок, врахувати потреби ринку праці та очікування

суспільства, а також сприяє постійному вдосконаленню змісту й організації освітнього процесу. Подальша оптимізація механізмів громадського обговорення та розширення кола залучених

стейкхолдерів сприятиме підвищенню конкурентоздатності випускників ТНМУ імені І. Я. Горбачевського та зміцненню його позицій як провідного закладу вищої медичної освіти в Україні.

References

1. Androshchuk, I. (2022). Vrakhuvannya suchasnykh dosyahnenn' u haluzi nauky ta osvitynih praktyk u zmistі osvitynih komponentiv pid chas pidhotovky zdobuvachiv vyshchoyi osvity [Considering modern achievements in science and educational practices in the content of educational components during the preparation of higher education applicants]. *Materials of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Seminar "Modernization of Educational Programs for Training Higher Education Applicants in the Context of Global and National Challenges"*. 2022, October 31, 6–8 [in Ukrainian].
2. Androshchuk, I.V. & Androshchuk, I.P. (2020). Spivpratsya zakladiv vyshchoyi osvity iz steykholderamy yak umova pidvyshchennya efektyvnosti pidhotovky maybutnikh pedahohiv [Cooperation of higher education institutions with stakeholders as a condition for increasing the effectiveness of training future teachers]. *Pedagogical education: theory and practice: collection of scientific works of the Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University*, 29, 215–226. DOI: 10.32626/2309-9763.2020-29-215-226 [in Ukrainian].
3. Nazymko, YE.S., Klempars'kyi, M.M. & Buha H.S. (2023). Hromads'ki obhovorennia v umovakh pravovoho rezhymu voyennoho stanu [Public discussions under the legal regime of martial law]. *State and regions*, 3(81), 388–393. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.3.62> [in Ukrainian].
4. TNMU. (2020). Polozhennya pro haranta osvitynih prohram u Ternopil's'komu natsional'nomu medychnomu universyteti imeni I.YA. Horbachevs'koho Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrainy [Regulations on the guarantor of educational programs at Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine]. Ternopil. Retrieved from: <https://www.tdmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Garant.pdf> [in Ukrainian].
5. TNMU. (2020). Polozhennya pro opytuvannya zdobuvachiv vyshchoyi osvity stosovno yakosti osvitynoyi diyal'nosti pry zavershenni navchal'noho roku (reytynhove anketuvannya) u Ternopil's'komu natsional'nomu medychnomu universyteti imeni I.YA. Horbachevs'koho Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrainy [Regulations on the survey of higher education applicants regarding the quality of educational activities at the end of the academic year (rating questionnaire) at the Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine]. Ternopil. Retrieved from: <https://www.tdmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/Polozhennya-pro-anketuvannya-rejtyngove-PDF.pdf> [in Ukrainian].
6. TNMU. (2021). Polozhennya pro osvityni prohramy, yikh monitorynh, perehlyad ta protseduru onovlennya u Ternopil's'komu natsional'nomu medychnomu universyteti imeni I.YA. Horbachevs'koho Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrainy [Regulations on educational programs, their monitoring, review and updating procedure at Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine]. Ternopil. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1XRi0J4vn5GqD75RHv1B40IX9SHFv_H2r/view [in Ukrainian].
7. TNMU. (2024). Polozhennya pro orhanizatsiyu osvitynoho protsesu v Ternopil's'komu natsional'nomu medychnomu universyteti imeni I.YA. Horbachevs'koho Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrainy [Regulations on the organization of the educational process at Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine]. Ternopil. Retrieved from: <https://drive.google.com/file/d/1E4G445D-02l6cYv9C8uVPL7NCh4IWkAM/view> [in Ukrainian].

Отримано 04.05.2025

Електронна адреса для листування: mastalir_ai@tdmu.edu.ua

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0